

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра германської і фіно-угорської філології

Курсова робота

на тему:

"Історичні фразеологізми в українській та англійській мовах"

Студентки курсу 3 групи Мла 01-20

денної форми навчання

спеціальності 035 Філологія

Лакатош А. В.

Керівник Субота С. В.

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ЄКТС _____

Члени комісії _____

м. Київ 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІСТОРИЧНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ.....	5
1.1. Визначення поняття "фразеологізм"	5
1.2. Особливості українських та англійських фразеологізмів	6
1.3. Класифікація походження історичних фразеологізмів	13
РОЗДІЛ 2. Дослідження фразеологізмів як культурної та історичної спадщини народів.....	17
2.1. Аналіз історичних фразеологізмів англійської мови.....	17
2.2. Аналіз історичних фразеологізмів української мови	21
2.3. Порівняння історичних фразеологізмів в українській та англійській мовах.....	23
2.4. Дослідження використання історичних фразеологізмів у сучасній українській та англійській мовах.....	26
ВИСНОВКИ	27
Список використаних джерел.....	29

ВСТУП

Фразеологічні одиниці є важливими елементами філологічної компетенції і виконують різні комунікативні функції, такі як вираження емоцій, опис ситуації, передача історичних подій та традицій. Вивчення історичних фразеологізмів є особливо корисним, оскільки вони дозволяють зануритися в історію нації, розуміти її культурні та соціальні звичаї.

Актуальність теми зумовлена потребою вивчення фразеологічних одиниць, спільних і відмінних особливостей історичних фразеологізмів української та англійської мов, що мають значення для теорії та практики філологічної науки.

Метою курсової роботи є дослідження особливостей виникнення, розвитку та сучасного використання історичних фразеологізмів в українській та англійській мовах.

Для досягнення поставленої **мети** слід вирішити такі **завдання**:

- 1) Розглянути поняття фразеологізму та його особливості в українській та англійській мовах.
- 2) Вивчити особливості класифікації історичних фразеологізмів в українській та англійській мовах.
- 3) Проаналізувати відомі історичні фразеологізми української та англійської мов.
- 4) Зробити порівняння історичних фразеологізмів в українській та англійській мовах, зокрема з огляду на спільне та відмінне походження фразеологічних одиниць.
- 5) Вивчити особливості використання історичних фразеологізмів у сучасній українській та англійській мовах.

Об'єктом дослідження є фразеологізми в українській та англійській мовах, зокрема історичні фразеологізми.

Предметом дослідження є особливості структури, походження, розвитку та сучасного використання історичних фразеологізмів в українській та англійській мовах.

Вивчення історичних фразеологізмів допомагає краще зрозуміти культурний контекст та історію країн, де ці фразеологізми використовуються, що забезпечує більш ефективну міжкультурну комунікацію. Більш того, дослідження історичних фразеологізмів дає можливість зрозуміти, як змінювалась культура і мова на протязі часу, які ідеї та цінності були актуальними в різні епохи. Отже, вивчення історичних фразеологізмів є важливим елементом розвитку філологічної компетенції. Це дослідження історичних фразеологізмів також має значення для перекладознавства, оскільки знання фразеологічних виразів та їх історичних контекстів допомагає в точному перекладі текстів з англійської мови на українську та навпаки.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ІСТОРИЧНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ

1.1. Визначення поняття "фразеологізм"

За визначенням Девіда Крістала, фразеологізм – це стійке або напівстійке лексичне сполучення, яке використовується в мові як єдине ціле. Це специфічна одиниця мови, яка складається з двох або більше слів, що разом набувають особливого значення, що відрізняється від суми значень окремих компонентів [6, с. 236]. Соболевська О. виокремлює такі основні ознаки фразеологізмів:

- Семантична цілісність / нерозкладність
- Метафоричність
- Відтворюваність
- Наявність не менше двох повнозначних слів
- Нарізнооформленість [23, с. 7].

Фразеологічні одиниці виникають шляхом узагальнення висловлювань, що стали загальноновживаними в звичайному мовленні, а також через метафоричне та метонімічне перенесення значень слів [9, с. 164].

Фразеологізми відіграють важливу роль у розкритті культурних та історичних особливостей народу, що володіє мовою, оскільки вони часто відображають національні традиції, звичаї, релігійні та міфологічні уявлення. Вони збагачують мову, роблять її більш експресивною, а також допомагають точніше передавати думки та емоції.

1.2. Особливості українських та англійських фразеологізмів

Фразеологія як розділ мовознавства вивчає фразеологічні одиниці, їхнє походження, структуру та функціонування в мові. Українська та англійська мови мають свої відмінності та спільні риси у фразеології, що відображає культурні особливості народів, що володіють цими мовами.

Українські фразеологізми часто відображають народні звичаї, традиції, релігійні та міфологічні уявлення. Вони можуть базуватися на образах і символах, характерних для української культури. Національний колорит є однією з ключових особливостей фразеології української мови [8, с. 158]. Він відображає культурні, історичні та етнографічні особливості українського народу, його традиції, звичаї та світогляд. Фразеологізми з національним колоритом можуть допомогти глибше зрозуміти менталітет українців та духовні цінності, які вони підтримують. Фразеологізми української мови часто мають наступну тематику:

1. Українська фразеологія відображає різноманітність народних звичаїв та традицій, зокрема святкування релігійних і світських свят, різні обряди та забобони. Наприклад, фразеологізм "вирядитися на той світ" позначає один з українських поховальних обрядів, відповідно до якого померлу людину одягали у святкові речі [24, с.65].

2. Фразеологічні одиниці української мови можуть бути засновані на образах і символах з української та античної міфології, народних казок та легенд, і релігії. Отже, з Біблії беруть походження такі фразеологізми, як "судний день" (час страшної кари), "як зіницю ока охороняти" (пильно), "зуб за зуб" (відповідати на заподіяну образу тим самим), "козел відпущення" (людину, на яку звалюють чужу відповідальність), "неопалима купина" (щось, що живе вічно). Також часто використовуються фразеологізми, пов'язані з міфологією та казками: "нитка Аріадни" (дороговказ), скриня Пандори "вмістилище зла",

"Гнат безп'ятий" (чорт), "за тридев'ять земель" (далеко), "Лис Микита" (хитра людина) [24, с.65].

3. Українська фразеологія також відображає національні особливості кулінарії та звички харчування. Фразеологізм "каші не зварити" позначає, що в минулі часи приготування каші засвідчувало згуртованість колективу та приналежність до певної спільноти, що демонструє значення їжі та напоїв у житті українців.

4. Українські фразеологізми часто містять образи, пов'язані з природою, сільським господарством та побутом. Вони відображають тісний зв'язок українців з природним середовищем та господарською діяльністю. До таких фразеологізмів належать: "пустити коріння" (оселитися, знайти своє місце), "разом із сонцем" (рано), "зірок з неба не хапати" (бути нерозумним), "народитися під щасливою зіркою" (бути щасливим), "вовки виють" (про забур'янене поле), "ловити вітра в полі" (неможливо щось знайти), "як у вулику" (шумно).

5. Фразеологічні одиниці також можуть відображати важливі історичні події, які відбувалися в Україні, а також видатних особистостей, що мали великий вплив на формування української нації та культури. Наприклад, фразеологізм "козачити" (вести себе вільно, непримусово або в буквальному сенсі – бути козаком; також зустрічається в варіанті "працювати") відображає дух вільних козаків, які є важливою частиною української історії. Інші схожі фразеологіми: "вільний козак" (неодружений хлопець), "козацьке сонце" (місяць), "брати в москалі" (забирати в солдати) і т.д. [24, с.212].

Національний колорит у фразеології української мови є важливою складовою для збереження і передачі культурної спадщини та національної ідентичності. Вивчення таких фразеологізмів допомагає не тільки розширити знання української мови, але й зрозуміти багатство та глибину української культури та історії.

Історична пам'ять відіграє важливу роль у фразеології української мови, оскільки сприяє збереженню та передачі знань про минуле народу та його культурний розвиток. Фразеологічні одиниці, що містять історичні відсилання, дозволяють зрозуміти та оцінити національну ідентичність українців, а також їхнє сприйняття історичних подій [20].

1. Українська фразеологія містить відсилання до важливих подій у історії країни, таких як козацькі часи, військові конфлікти, національне відродження та інші. Наприклад, фразеологізм "грати на бандурі" (говорити про щось незначне, неважливе) має свій корінь у козацькій культурі, де бандура була поширеним музичним інструментом.

2. Фразеологічні одиниці можуть містити відсилання до видатних історичних постатей, які сформували українську культуру та національну свідомість. Наприклад, фразеологізм "бути в Богдановій школі" (бути досвідченим, хитрим) пов'язаний з Богданом Хмельницьким, видатним козацьким ватажком та гетьманом України.

3. Історична пам'ять в українській фразеології зберігає народну мудрість, яка передається з покоління в покоління. Наприклад, фразеологізми "ліпше пізно, ніж ніколи" та "не кажи гоп, доки не перескочиш" відображають народну мудрість, набуту в результаті спостережень та досвіду українців протягом багатьох століть. Такі фразеологізми є наглядним прикладом того, як історична пам'ять передається через мову, сприяючи вихованню наступних поколінь.

4. Історична пам'ять в українській фразеології також допомагає відобразити соціальні уявлення, що існували в різні періоди історії країни. Фразеологізм "свекрусі годити як ситом воду носити", наприклад, демонструє упередження про негативну роль свекрухи у сімейних стосунках [20].

5. Українські фразеологізми можуть відображати культурні зміни, які відбулися внаслідок історичних подій. Наприклад, фразеологізми, пов'язані з

релігійними віруваннями та обрядами, свідчать про вплив християнства на українську культуру та менталітет народу: "як відьми вкрали" (зник), "колотопська відьма" (зла жінка) [20].

Загалом, історична пам'ять у фразеології української мови є важливим засобом збереження та передачі національної ідентичності, культурних цінностей та історичного досвіду українського народу. Вивчення таких фразеологізмів допомагає глибше проникнути в українську культуру та історію, а також зрозуміти, як минуле впливає на сучасність.

Вивчення цих фразеологічних одиниць дає можливість краще зрозуміти мовні засоби вираження національного колориту, історичної пам'яті та культурних традицій України. Крім того, знання фразеології сприяє розвитку мовної компетенції та забезпечує більш ефективне спілкування в українському мовному середовищі.

Тепер розглянемо англomовну фразеологію. Однією особливістю англійських фразеологізмів є іноземні впливи. Попри те, що англійська мова наразі - "лінгва франка", тобто мова, якою користуються для міжнародного спілкування, у її складі фразеологічних одиниць теж зберігаються сліди інших мов та культур [17, с. 156]. Так, багато фразеологічних одиниць англійської мови походять з інших мов, таких як французька, латинська, грецька, іспанська та інші. Наприклад, фразеологізм "not worth the candle" (не вартий того через пов'язані з цим проблеми або витрати) походить з французької фрази "le jeu ne vaut pas la chandelle" (the game is not worth the candle). Інший приклад – "fifth column" (група людей, що співпрацює з ворогом під час війни); цей фразеологізм запозичений з іспанської фрази "quinta columna", що бере свій початок з часів Громадянської війни в Іспанії 1939 року [4, с. 294].

Ще одна беззаперечна особливість англійської фразеології – її міжнародний вплив. Англійська мова є мовою науки, техніки та інформації. Багато термінів та фразеологізмів, пов'язаних з технологією та інформаційними технологіями, походять з англійської мови, що сприяє їх поширенню у всьому світі. Крім того, популярність фільмів та музичної індустрії англійськомовних країн, зокрема США та Великобританії, є важливим чинником поширення англійських фразеологізмів в усьому світі, адже вони стають популярними завдяки масовій культурі.

Іншою особливістю англійської мови є варіативність, яка відображає різноманітність та гнучкість фразеологічних одиниць шляхом варіації в своїй структурі або значенні. Така варіативність може пояснюватися кількома факторами:

1. Фразеологічні одиниці можуть мати різні форми або вживання в різних географічних регіонах або діалектах англійської мови. Наприклад, американський варіант "break a leg" (побажання успіху) має альтернативу "chookas" в австралійській англійській мові.
2. Фразеологічні одиниці можуть мати різні синтаксичні форми або порядок слів. Наприклад, "spill the beans" (розкрити секрет) може також вживатися як "spill one's beans".
3. Фразеологічні одиниці можуть також варіюватися лексично: наприклад, "to add fuel to the fire" (підпалювати конфлікт) може мати варіант "to add fuel to the flames" з тим самим значенням [15, с. 177].
4. Фразеологічні одиниці можуть мати різні значення, залежно від контексту, в якому вони вживаються. Наприклад, вираз "to see eye to eye" може мати значення погоджуватися або мати спільну точку зору в одному контексті, але в іншому контексті він може передавати відчуття того, що дві людини добре ладнають один з одним.

5. Фразеологізми можуть мати різні стилістичні рівні від стандартного до книжкового, розмовного, діалектного чи жаргонного. Це дозволяє мовцям адаптуватися до різних ситуацій спілкування та мовних середовищ. Наприклад, фразеологізми "kick the bucket, bite the dust, carry the can, buy the farm" (померти) мають розмовний стиль, тоді як "pass away" використовується в більш офіційному контексті [15, с. 142].

6. Фразеологічні одиниці можуть змінюватися з часом, втрачати своє первісне значення або отримувати нове. Це відображає динаміку англійської мови та її зміст, а також може посилається на історичні події, які вплинули на мову. Наприклад, фразеологізм "to go viral" спочатку використовувався в контексті медицини та стосувався поширення вірусу від однієї людини до іншої. Однак з розвитком соціальних мереж та інтернету ця фраза набула значення швидкого поширення інформації в інтернеті [22, с. 57].

7. Варіативність фразеології англійської мови також відображає креативність та гумор, які присутні в мові. Люди часто змінюють, комбінують або адаптують фразеологічні одиниці, щоб створити нові вирази або жарти. Наприклад, "raining cats and dogs" (лити як з відра) може бути замінений на "raining elephants and giraffes" для створення комічного ефекту або акцентування ситуації.

8. Фразеологічні одиниці можуть мати стандартні та сленгові варіанти, що відображає взаємодію між офіційною мовою та мовою певних професійних чи соціальних груп. Наприклад, "to pull someone's leg" (насміятися з когось) може мати сленговий варіант "to yank someone's chain".

9. Фразеологізми можуть мати різні варіанти в залежності від соціальної групи або регіону. Наприклад, "to be on cloud nine" (бути дуже щасливим) може бути замінений на "to be on cloud seven" у старшому поколінні англійських мовців. В США "to be in the doghouse" (бути в неоднозначній ситуації, потрапити в складну ситуацію) може бути замінено на "to be in hot water" у Великій Британії. Також, існують різні варіації вживання виразів

залежно від соціального статусу або вікової категорії мовців. Наприклад, "to hit the hay" (піти спати) може звучати більш неформально у молодшого покоління, а для старшого покоління може бути неприйнятним.

10.. Змішування стилів в англійській фразеології також може включати використання іронії та сарказму, які допомагають англомовним мовцям висловити свою позицію чи ставлення до певних ситуацій більш експресивно. Наприклад, фразеологізм "to take the cake" (дослівно - взяти торт), може використовуватись для опису ситуації, коли когось приємно вразило або здивувало щось несподіване. Однак, якщо сказати, що щось "takes the cake" у відношенні до чогось негативного, то це може вказувати на іронічний погляд на цю ситуацію.

11. Фразеологічні вирази часто містять метафоричні образи, які поєднують різні стилістичні рівні та допомагають англомовним мовцям ефективно висловлювати свої думки та почуття. Наприклад, вираз "to have a skeleton in the closet" (мати таємницю) використовує метафору "скелет у шафі" для висловлення ідеї таємниці, що приховується в минулому. Інший приклад - вираз "to let the cat out of the bag" (випустити кішку з мішка), що використовується для опису ситуації, коли людина розкриває таємницю або секрет. Цей вираз містить метафору про те, що якщо ви випустите кішку з мішка, то не зможете її знову в нього покласти, тобто якщо таємниця вже відкрита, її неможливо приховати знову [24, с.21].

Варіативність англійської фразеології забезпечує багатство та динаміку мови, а також дозволяє їй адаптуватися до різноманітних ситуацій та потреб мовців. Таким чином, варіативність є важливою часткою англійської мови та використовується для збагачення мовлення та виразності. При цьому, мовні варіації можуть стати джерелом гумору, творчості та вираження індивідуальності мовців.

Проте, варто зазначити, що ця особливість англомовних ідіом може бути досить складною для іноземців, оскільки вона вимагає знання не тільки

стандартних виразів і їх неформальних варіантів, але і як такі фразеологізми відрізняються залежно від країни/регіону, де їх вживають (адже в США вживаються інші вирази та ідіоми, ніж в Великобританії чи Австралії). Отже, знання різноманітних фразеологічних одиниць та їх соціолінгвістичних варіацій є важливим елементом культурної компетентності та ефективного спілкування в англомовному середовищі.

1.3. Класифікація походження історичних фразеологізмів

Класифікація історичних фразеологізмів може допомогти зрозуміти походження, еволюцію та культурний контекст цих виразів в англійській та українській мовах. Основні категорії історичних фразеологізмів можуть включати:

1. Фразеологізми, пов'язані з визначними історичними подіями. У англійській мові прикладом є "to cross the Rubicon" (перейти Рубікон; прийняти рішення, яке не можна змінити) що пов'язане з діями Юлія Цезаря, які призвели до початку війни. Українська мова має такі приклади, як "віддавати данину" (виконати свій обов'язок), що пов'язане з традицією сплати данини князю [24, с.352].
2. Фразеологізми з військової термінології: "to take no prisoners" (бути безкомпромісним); фразеологізм "do your bit" (робити корисний внесок) часто використовувався під час Першої світової війни; фразеологізм "press the button" (розпочати серію подій) позначав можливість початку ядерної війни; "with flying colours" (бездоганно), "doom and gloom" (зневіра, песимізм), "hear something on the grapevine" (дізнатися щось через чутки). В українській мові такі фразеологізми теж часто використовуються: "іти на ви" (виступати війною проти когось), "гарматне м'ясо" (солдати, відправлені на

несправедливу війну), "не нюхати пороху" (не брати участі у військових діях) [14].

3. Фразеологізми, засновані на літературних творах, використовуються для позначення конкретних ідей або ситуацій, які виникли у літературі та стали відомі через неї. Такі вирази стали частинами національної культури. У англійській мові прикладами є "to be in a Catch-22 situation" (бути в ситуації без виходу; *Catch-22* by George Heller), "Big Brother" (влада, яка стежить за людьми та контролює їхнє життя; *1984* by George Orwell), "pot calling the cattle black" (обвинувачувати когось у чомусь, що сам робиш; *Don Quixote* by Cervantes), "mad as a hatter" (божевільний; *Alice in Wonderland* by L. Carroll).

Своєрідними в англійській мові є також авторські фразеологізми Вільяма Шекспіра, чиї твори стали джерелом численних фраз та висловів, які використовуються в повсякденному мовленні [7, 70]. Один з найвідоміших фразеологізмів, пов'язаних з творами Шекспіра - "to be or not to be" (бути чи не бути), що є цитатою з п'єси "Гамлет", що став символом вибору між життям і смертю. Ще один відомий фразеологізм - "all the world's a stage" (увесь світ це сцена), який з'являється в комедії "As You Like It" і став описом життя як театральної постановки, де кожен грає свою роль. Інші: "the green-eyed monster" (заздрість), "to your heart's content" (скільки хочеш), "look daggers at" (злісно витріщатись), "in one fell swoop" (одним махом), "it's all Greek to me" (я це не розумію), "wear your heart on your sleeve" (не приховувати свої відчуття), "lead someone by the nose" (маніпулювати або обманути), "the world is your oyster" (ви можете досягти будь-якої мети, яку собі ставите) [4].

До цієї класифікації також входять архаїзми, тобто ті фразеологізми, які втратили свою актуальність в сучасній мові, але досі залишаються вживаними у літературній мові або в спеціалізованому дискурсі. Наприклад, "to hold one's peace" [10 с. 53] (мовчати) або "to take to task" (критикувати, сварити), "my heart bleeds with you" (Я дуже вам співчуваю).

4. Фразеологізми на основі народних звичаїв та вірувань. У англійській мові прикладом може бути "to tie the knot" (вступити в шлюб) - вираз, який має відношення до давнього кельтського звичаю; "dirty work at the crossroads" (нечесна торгівля), що пов'язане з давнім віруванням про те, що перехрестя - зловісні місця; "a cloven hoof" (символ зла), "with forked tongue" (неправдиво), оскільки змії, які мають роздвоєний язик, є символом обману. Українська мова має такі приклади, як "хліб-сіль" (гостинність, традиція підносити коровай та сіль на знак великої пошани), "зав'язати голову" (вийти заміж), "перемивати кісточки" (обмовляти когось; пов'язане з традицією вторинного поховання), "одним миром мазані" (схожі), "лиха година" (період нещастя), "смерть стоїть за плечима" (хтось скоро помре), "у чорта на рогах" (у небезпечному місці, далеко).

5. Фразеологізми, пов'язані з науковими та технічними досягненнями: Ці вирази відображають вплив наукових та технічних прогресу на мову. У англійській мові прикладами є "to reinvent the wheel" (робити щось заново), "in the pipeline" (в прогресі), "not rocket science" (щось не занадто важке для розуміння) або "to push the envelope" (вийти за рамки можливого/прийнятого).

Ці категорії історичних фразеологізмів можуть сприяти кращому розумінню того, як мова розвивалася під впливом різних культурних, історичних та соціальних факторів. Вивчення ідіом, пов'язаних з історичними подіями та культурою, дає змогу зазирнути в колективну пам'ять і досвід суспільства, а також зрозуміти, як значущі події та традиції вплинули на формування мови [16, с. 277]. Так само використання ідіом у літературі підкреслює важливість художніх творів у збереженні культурних традицій і цінностей. Більш того, наукові розробки також мають глибокий вплив на мову, адже ці фразеологізми відображають взаємозв'язок між мовою та технологічним прогресом.

Важливо зазначити, що така класифікація не є вичерпною, оскільки існують інші типи фразеологізмів, які можуть бути розглянуті в контексті історичної еволюції мови. Окрім того, деякі фразеологізми можуть належати до кількох категорій одночасно, що свідчить про їх багатогранність та складність.

Класифікація історичних фразеологізмів також підкреслює різноманітність джерел, з яких вони походять. У процесі мовної інтеракції, культурного обміну та адаптації до нових умов, мовці формують нові фразеологічні одиниці, що відображають їхній досвід та сприйняття світу.

Усвідомлення цієї класифікації може допомогти мовцям краще зрозуміти та використовувати фразеологічні одиниці в повсякденному спілкуванні, а також допомагає вивчити мову на глибшому рівні. Вивчення історичних фразеологізмів може також підвищити мовну компетентність мовців, що вивчають іншомовні культури, дозволяючи їм краще сприймати та розуміти менталітет та світогляд носіїв цих мов.

РОЗДІЛ 2. Дослідження фразеологізмів як культурної та історичної спадщини народів

2.1. Аналіз історичних фразеологізмів англійської мови

Аналіз історичного та культурного контексту, в якому виникли ідіоми, дає змогу глибше зрозуміти суспільство, в якому вони з'явилися, його цінності та переконання. Поглиблено дослідивши окремі ідіоми, ми можемо отримати краще розуміння культур англосмовних країн, і того, як вони формувалися протягом віків. Цей аналіз фразеологізмів спрямований на поглиблення розуміння складної взаємодії між мовою, культурою та суспільством, а також на розвиток більш глибокого розуміння багатогранності мови.

Щоб це продемонструвати, розглянемо деякі англійські фразеологізми:

1. "Bite the bullet" - цей фразеологізм походить з часів, коли військові хірурги здійснювали операції без анестезії; пацієнту давали кулю, яку він кусав, щоб зменшити біль. В англійській мові цей вираз використовується для опису ситуацій, коли потрібно витримати або зробити щось неприємне, але необхідне [4, с.38].

Таким чином, цей фразеологізм демонструє, як англосмовні країни ставляться до поняття витривалості, сміливості та здатності подолати труднощі. В умовах життя, коли інколи потрібно здійснювати неприємні та болісні дії для досягнення мети, фразеологізм "to bite the bullet" демонструє важливість терпіння та вміння знайти в собі силу, щоб подолати перешкоди. Така позиція може відображати культурні цінності, що закладені в англосмовних країнах, які надихають людей на прагнення досягти успіху через наполегливу працю та долання труднощів.

2. Фразеологізм "Meet one's Waterloo" походить від історичної події - битви під Ватерлоо в 1815 році, в якій Наполеон Бонапарт був поранений, що призвело до його кінцевої поразки. У переносному значенні, цей фразеологізм описує ситуацію зіткнення з перешкодою, труднощами або невдачею [4, с.126].

Використання цього фразеологізму підкреслює необхідність самокритики та вміння не здаватися після поразки. Крім того, цей вираз може також позначати прагнення до саморозвитку та досягнення успіху в будь-якій сфері життя, що є важливою рисою культури та національної ідентичності англосовітних країн. Також, оскільки битва під Ватерлоо стала вирішальним моментом у боротьбі за контроль над Європою та сприяла створенню й укріпленню Британської імперії, використання цього фразеологізму відображає національну гордість та відчуття історичної спадщини у культурі англосовітних країн.

3. "To go postal" (божеволіти, особливо від стресу). Цей вираз походить від кількох випадків у 1986 році, коли співробітники Поштового відділення США вчинили масові розстріли своїх колег, після чого термін став уживатися в американському сленгу для опису ситуації, коли нібито спокійна людина божеволіє та стає агресивною [4, с.237].

Цей фразеологізм, та його походження, відображають проблеми, пов'язані зі стресом та психічним здоров'ям, які виникають у суспільствах з високим рівнем конкуренції. Крім того, він також може відображати культуру жорстокої поведінки, яка має згубний вплив через вільний доступ до вогнепальної зброї в Америці. Згідно з культурною спадщиною США, право на володіння зброєю забезпечується Конституцією, тому багато американців відчувають, що це право є невід'ємною частиною їхньої культури та ідентичності.

4. "Caught red-handed" (спійманий на гарячому) – цей фразеологізм означає, що когось спіймали під час скоєння чогось поганого або незаконного, зазвичай з беззаперечними доказами. Його походження можна простежити до закону в Шотландії у 15 столітті, який передбачав покарання тих, хто був спійманий на крадіжці чужої худоби з заплямованими кров'ю руками [14, с. 68].

Цей вираз підкреслює важливість справедливості та чесності, а також слугує нагадуванням про те, що люди повинні нести відповідальність за свої вчинки. Такі цінності можна простежити в британській системі кримінального правосуддя, яка відома своєю неупередженістю та дотриманням належної правової процедури. Історично склалося так, що Британія була країною, яка надає великого значення справедливості та правовій системі. Це знайшло своє відображення в стійких законодавчих традиціях країни, таких як Велика хартія вольностей і Білль про права, які допомогли сформувати сучасні правові системи в усьому світі.

5. "To bury the hatchet" - цей фразеологізм походить від звичаю корінних американців закопувати сокиру (військове знаряддя) на знак укладення мирного договору. У сучасній англійській мові цей вираз означає примирення або припинення ворожнечі [4, с.40].

Цей фразеологізм відображає давнє прагнення американських народів до порозуміння та важливість вирішення конфліктів у мирний спосіб. Ця цінність вкорінена в історії країни і відображена в її основоположних принципах, таких як свобода, справедливість і демократія. Американська культура також підкреслює важливість пробачення, надання другого шансу та вміння рухатися вперед попри минулі помилки і чвари. Історія Америки містить багато прикладів того, як окремі особи та групи людей об'єднувалися, щоб вирішити свої розбіжності та рухатися вперед. Це знайшло своє відображення в політичній та правовій системах країни, які наголошують на компромісі та переговорах для вирішення конфліктів.

Фразеологізм "зарити сокиру" втілює цю культурну цінність, припускаючи, що можна відкласти в сторону розбіжності та образи і працювати разом заради спільної мети.

6. "To give a cold shoulder" означає ставитися до когось із навмисною холодністю або байдужістю, часто як спосіб показати свою зневагу чи невдоволення. Походження цього фразеологізму можна простежити до традиції середньовічної Англії подавати холодну яловичу гостю на знак того, що він був не бажаним [4, с.85].

Історично Англія була суспільством з жорсткою класовою системою, де соціальний статус та етикет високо цінувалися. Тому цей вираз відображає давні засади ієрархії, ввічливості та соціальних норм Британії. Звичай подавати непроханому гостеві холодне м'ясо був своєрідним способом висловити несхвалення, не вдаючись до більш відвертих форм конфронтації. Це відображає важливість соціальних норм і пристойності, а також віру в те, що можна висловити своє невдоволення, зберігаючи при цьому гідність і статус. Отже, цей вираз демонструє важливість ввічливості та хороших манер в англійському суспільстві.

7. "The rule of thumb" (правило великого пальця) означає принцип, заснований на досвіді або практиці, а не на теорії. Його часто використовують для опису нетрадиційного, але ефективного підходу до вирішення проблеми, який ґрунтується на практичному досвіді. Походження цієї ідіоми часто пов'язують зі старим англійським законом, який дозволяв чоловікам бити своїх дружин палицею, яка була не ширшою за їхній великий палець [4]. Той факт, що ця ідіома асоціюється з поняттям домашнього насилля, свідчить про довгу історію патріархату та пригнічення жінок в англійських суспільствах.

З іншого боку, більш загальне використання виразу "rule of thumb" вказує на більш позитивний аспект англійських культур, а саме на цінність

практичних знань і досвіду. Цей фразеологізм підкреслює важливість навчання на власному досвіді, а також використання здорового глузду і практичних суджень для прийняття рішень. Такий акцент на практичності та впевненості у власних силах є характерною рисою багатьох англомовних культур.

8. "Pull yourself up by your bootstraps" – цей фразеологізм припускає, що успіху можна досягти завдяки особистим зусиллям і наполегливості, навіть попри складні або неможливі обставини. Походження фрази можна простежити ще в 19-му столітті, коли її використовували як метафору для опису, здавалося б, нездійсненого завдання.

Цей вираз часто асоціюється з цінностями індивідуалізму, опори на власні сили та прагненням до американської мрії. Він відображає образ "самозробленої людини" (the self-made man), який оспівується в американській культурі ще з часів заснування країни. Цей образ виправдовує палке прагнення до багатства і влади, тому його критикують за те, що він сприяє економічній нерівності та соціальному поділу.

Однією з найвиразніших особливостей цих ідіом є їхня здатність передавати суть конкретного моменту часу, будь то момент тріумфу чи поразки, радості чи печалі. Деякі з цих ідіом сягають корінням у глибину століть, відображаючи довгу та багату історію країни, тоді як інші з'явилися нещодавно, відображаючи мінливі реалії сучасного життя. Вивчаючи використання та значення цих ідіом у різні періоди, ми можемо глибше зрозуміти, як англомовні нації змінювалися з плином часу.

2.2. Аналіз історичних фразеологізмів української мови

Аналіз історичних фразеологізмів української мови є важливим етапом вивчення та розуміння її лексичного складу. Історичні фразеологізми є своєрідними свідченнями про розвиток мови та культури українського народу. Вони відображають не тільки смислове значення, але й історичну спадщину, традиції та національну ідентичність. Аналізуючи їх, ми можемо краще зрозуміти культурні та історичні особливості українського народу, його світогляд та спосіб мислення.

Розглянемо декілька історичних фразеологізмів української мови:

1. "Сім п'ятниць на тиждень" - популярний фразеологізм як в літературі, так і в повсякденному житті. Своїм походженням цей фразеологізм зобов'язаний давньому діловому звичаю, коли багатий господар приходив на базар, аби найняти робітників собі у поміч. Така угода укладалась у присутності свідків, а розірвати її можна було при тих самих свідках і в той самий день, який, як правило, випадав на п'ятницю. Даний вислів використовують по відношенню до легковажної людини, яка часто не виконує обіцянок або змінює свою думку [24, с. 149].

Фразеологізм "сім п'ятниць на тиждень" можна розглядати як вираження критики відносно безтурботного та легковажного ставлення до виконання обов'язків, адже український менталітет відзначається прагненням до праці та відповідальності перед суспільством.

2. Фразеологізм "козачити" означає вести себе сміливо, рішуче та безкомпромісно, діяти з великою енергією та відвагою, як козаки, які відрізнялися своїм воєнним мужністю та безстрашністю.

Цей вираз має велике значення в українській культурі та історії, адже козаки відіграли важливу роль у захисті своєї Батьківщини від нападу ворогів. Козацтво є одним з найвідоміших символів української ідентичності і незалежності. Відомо, що козаки були відважними воїнами, які захищали свою країну від нападу ворогів, та відрізнялися своєю хоробрістю, рішучістю

та вмінням протистояти тиску. Тому цей фразеологізм відображає важливість цих цінностей для українського народу.

3. "Душа в п'яти тікає" описує стан страху чи сильної тривоги. За однією з версій, він виник у зв'язку з давнім віруванням про те, що душа людини міститься у п'яті [24, с. 48]. Сьогодні цей вираз використовується для позначення людини, яка знаходиться в стані паніки, страху або тривоги, і не може заспокоїтися. В таких ситуаціях людина може почувати, що її душа буквально виходить з тіла, або що вона втрачає контроль над своїм тілом та розумом.

Аналізуючи деякі історичні фразеологізми української мови, можна дійти висновку, що вони відображають культурні особливості, традиції, народні повір'я, історію та побут українців. Що найголовніше, вони дають змогу краще зрозуміти світогляд та цінності українців.

2.3. Порівняння історичних фразеологізмів в українській та англійській мовах

Перш за все, на основі попереднього аналізу, можна дійти висновку про закономірності походження фразеологічних одиниць в українській та англійській мовах. Українські історичні фразеологізми походять насамперед від вірувань і традицій народу, що свідчить про глибокий зв'язок мови з культурними та історичними традиціями країни. Багато фразеологізмів також пов'язані з сільським господарством, яке має велику історичну значимість для України. З іншого боку, англійські фразеологізми найчастіше пов'язані з війнами, битвами, знаковими подіями та особами, а також міфологією.

Якщо враховувати біблеїзми та міфологізми як частину історичної фразеології, доцільно їх порівняти. Отже, як і в українських, так і в

англійській, часто використовуються такі фразеологізми, як "the prodigal son" / "блудний син", "kiss of Judas" / "поцілунок Іуди", "good Samaritan" / "добрий самарянин", "Sodom and Gomorrah" / "Содом і Гоморра", що походять з Біблії. Також широко використовуються багато фразеологізмів, що походять з грецької міфології: "an Achilles heel" / "ахіллесова п'ята", "a Pandora's box" / "", "a Trojan horse" / "троянський кінь" і т.д. [7, 72]. Такі фразеологічні одиниці мають однакове значення в обох мовах, та перекладаються без жодних значних змін. Це свідчить про універсальність міфічних образів, та є своєрідним доказом тривалого впливу цих стародавніх історій і їхньої актуальності для сучасного життя.

Можна також помітити схожість у частоті використання фразеологізмів, пов'язаних із сільським господарством: "take the bull by its horns"; "to quit being a chicken", "to put the plough before the oxen", "to die in a harness", "як п'яте колесо до воза"; "де не посій, там і вродиться"; "бігати як курка з яйцем", "як курка лапою". Хоча англійські країни, можливо, не мають такої тривалої аграрної історії, як Україна, використання ідіом, пов'язаних із землею, тваринами та природою, відображає важливу роль, яку сільське господарство відіграло у формуванні людських суспільств. Крім того, постійне використання цих сільськогосподарських ідіом у наш час демонструє нерозривний зв'язок людини зі світом природи, незалежно від ступеня урбанізації чи індустріалізації суспільства. Використання цих ідіом допомагає зберегти культурну спадщину та підтримати зв'язок з нашим минулим, а також розуміти важливість збереження та захисту природи.

По друге, можна порівняти властиві цим націям якості, відзеркалені у вивчених фразеологізмах. Проведений аналіз вказує на те, що такі цінності, як працьовитість, патріотизм, пунктуальність, і сміливість є важливими для українського народу. Пояснення цьому можна отримати, згадавши історію України, яка позначена боротьбою за незалежність, територіальними

конфліктами та утисками з боку різних іноземних держав. Цей досвід прищепив українцям сильне почуття патріотизму та національної ідентичності. Крім того, аграрні традиції країни та індустріалізація радянських часів підкреслили важливість працьовитості та пунктуальності, а також цінність відваги у боротьбі з деспотичними режимами [25]. Україна також має багату культурну спадщину, яка підкреслює важливість сім'ї, спільноти та традиційних цінностей, що можна побачити у часто-вживаних фразеологізмах: "як за рідного батька" (дуже дорого), "яблуко від яблуні недалеко падає", "чужа кістка" (кровно не рідний) і т.д.

На противагу цьому, серед англomовних людей цінується чесність, гордість, співпраця та справедливість. Англomовні країни, такі як Велика Британія та Сполучені Штати, мають історію колонізації, розширення та глобального впливу. Цей досвід сформував почуття гордості за свої досягнення та внесок у світ, а також віру у важливість справедливості та співпраці між народами. Чесність також цінується в цих культурах, оскільки вважається наріжним каменем правосуддя та соціальної довіри.

Підводячи підсумки порівняння історичних фразеологізмів української та англійської мов можна дійти до висновку, що обидві мови мають багату фразеологічну спадщину, яка відображає особливості культури, історії та народних традицій відповідних країн. Українські фразеологізми мають національний колорит та засновані на народному фольклорі, що відображає історію та традиції українського народу. Вони також мають глибоке історичне коріння, тісно пов'язане з міфологією та релігією. Англійські фразеологізми, з іншого боку, часто відображають міжнародний вплив та сильне змішування культур, що характерне для англomовних країн. Вони мають відмінні від українських фразеологізмів структурні особливості та більшу варіативність.

Деякі фразеологізми в обох мовах можуть мати спільне походження або аналогічний зміст, що вказує на універсальність деяких людських

досвідів та цінностей. Однак, багато інших фразеологізмів є унікальними для кожної мови та культури, що свідчить про велику різноманітність фразеологічних надбань та представляє собою великий пласт інформації для дослідження.

2.4. Дослідження використання історичних фразеологізмів у сучасній українській та англійській мовах

Історичні фразеологізми мають важливе значення для збереження історичної пам'яті та культурної спадщини в українській та англійській мовах. Вони допомагають зберегти нашу ідентичність та зв'язок з минулим. У сучасному мовленні вони часто використовуються як засіб забарвлення мови, підкреслення особливостей ситуації та характеру людини. Таким чином, історичні фразеологізми не лише зберігають культурну спадщину, але й додають колориту та емоційної насиченості сучасному мовленню.

В українській мові історичні фразеологізми часто відображають національний колорит, пов'язаний із землеробством, ремеслом, віруваннями, народними звичаями та обрядами. Наприклад, фразеологізми "сіяти вітер – жати бурю" або "хліб-сіль" передають віковічні народні мудрості та цінності. Вони вживаються для наголошення на важливості традицій, патріотизмі та національній свідомості.

В англійській мові історичні фразеологізми також зберігають культурні та історичні аспекти минулого. Це можуть бути фразеологізми, що виникли на ґрунті релігійних уявлень, як "діяти за золотим правилом" (англ. "do unto others as you would have them do unto you" [13, с. 48]), літературних творів, як

авторські фразеологізми Шекспіра, або видатних історичних подій та постатей.

У сучасному мовленні, історичні фразеологізми дозволяють ефективніше висловлювати думки та почуття; вони підтримують культурний зв'язок між поколіннями, передаючи історичні знання та досвід через мову [16, с.278]. Водночас, історичні фразеологізми можуть розвиватися та адаптуватися до сучасного життя, отримуючи нові значення та відтінки.

Для того, щоб правильно вживати історичні фразеологізми в українській та англійській мовах, необхідно знати їх походження, контекст використання та особливості значення. Таке розуміння дає можливість глибше сприймати мову та краще висловлювати свої думки.

Освоєння історичних фразеологізмів може стати цікавим і корисним дослідженням для тих, хто цікавиться культурою та історією різних народів. Вивчення фразеології дає змогу отримати унікальні знання про світогляд, цінності та історичний досвід певної культури, що сприяє розвитку міжкультурної комунікації та взаєморозумінню між народами.

ВИСНОВКИ

Підбиваючи підсумки проведеного дослідження на тему «Історичні фразеологізми в українській та англійській мовах», можна зробити наступні висновки:

По-перше, було вивчено теоретичні аспекти фразеології, що допомогло отримати більш глибокі знання про ознаки, класифікацію та функціонування фразеологізмів української та англійської мов. Було проведено порівняльний аналіз історичних фразеологізмів української та англійської мов, що дозволило виявити їх відмінності та спільні риси з точки зору культурного та історичного контексту. Було досліджено особливості фразеології української

та англійської мов, зокрема їх походження, національний колорит, змішування стилів та їх варіативність.

По-друге, у дослідженні було проаналізовано процес виникнення та розвитку окремих історичних фразеологізмів української та англійської мов. Було з'ясовано, що деякі фразеологізми української та англійської мов мають спільне походження, що свідчить про глибокі історичні зв'язки між мовами та культурами і універсальність певних образів. В ході дослідження було виявлено, що історичні фразеологізми в українській та англійській мовах продовжують функціонувати у сучасній мові, втілюючи в собі історичну пам'ять та культурні особливості, при цьому часто виконуючи повчальну функцію.

По-третє, було приділено окрему увагу при дослідженні та аналізі відомих історичних фразеологізмів української та англійської мов. Виявлено, що вони є своєрідними відображеннями історичних подій, вигаданих персонажів, вірувань та традицій. Проведені порівняння та аналіз деяких фразеологізмів можуть допомогти лінгвістам, перекладачам та викладачам мови забезпечити більш ефективний процес навчання, перекладу та вивчення мови.

В межах курсової роботи було досягнуто поставлених цілей та завдань, вивчено особливості історичних фразеологізмів української та англійської мов, проаналізовано їх виникнення, розвиток та сучасне використання.

Список використаних джерел

1. Arsenteva E. The Discoursal Use of Phraseological Units. Cambridge Scholars Publishing, 2021. С. 375
2. Bashirova Nigar Rafael. NATIONAL ORIGIN OF THE PHRASEOLOGICAL UNITS IN MODERN ENGLISH. February 26, 2021, Boston, USA. С. 47-50.
DOI: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/logos/article/view/9391>
3. Bragina N. PHRASEOLOGY AND THE CONTEXT OF CULTURE. International Journal of Lexicography, 2000. С. 29–34.
DOI: <https://doi.org/10.1093/ijl/13.1.29>
4. Collins Cobuild Idioms Dictionary. 3rd Edition. Harper Collins, 2014.
5. Collins Gem English-Ukrainian Dictionary. Collins, 2010.
6. Crystal D. A dictionary of Linguistics and Phonetics, 6th edition, 2008. С. 555
7. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. Cambridge University Press, 2018. С. 580
8. Fomenko T. Bilotserkovets M. Klochkova T. Statsenko O. Sbruieva A. Kozlova O.& Kozlov D. Overcoming Barriers in Intercultural Communication: A Case Study on Agricultural Idioms in English, Ukrainian and Chinese. Academic Journal of Interdisciplinary Studies 2020 C.157.
DOI: <https://www.richtmann.org/journal/index.php/ajis/article/view/12294>
9. Gibbs R., Colston, H. Interpreting Figurative Meaning. Cambridge University Press, 2012. С. 391
10. Glucksberg S. Understanding Figurative Language: From Metaphors to Idioms, Oxford University Press, 2001. С. 142
11. Granger S., Fanny M. Phraseology. An Interdisciplinary Perspective. John Benjamins Publishing Company, 2008. С. 451.
12. Karimova D.A. PHRASEOLOGY IN ENGLISH. International Journal of Advanced Research in Management and Social Sciences, 2012. С. 512-517
DOI: <https://garph.co.uk/IJARMSS/Dec2021/G-67.pdf>

13. Kipfer B. Phraseology: Thousands of Bizarre Origins, Unexpected Connections, and Fascinating Facts about English's Best Expressions. Sourcebooks, 2008. С. 320
14. Siefring J. Oxford Dictionary of Idioms / Judith Siefring. Oxford: Oxford University Press, 2004. С. 340
15. Langlotz A. Idiomatic Creativity: A Cognitive-Linguistic Model of Idiom-Representation and Idiom-Variation in English. John Benjamins Publishing Company, 2006. С. 340
16. Mekhrangiz A. Phraseology as a Linguocultural Phenomenon. BEST JOURNAL OF INNOVATION IN SCIENCE, RESEARCH AND DEVELOPMENT, 2023. С. 275-279
DOI: <http://www.bjisrd.com/index.php/bjisrd/article/view/162/145>
17. Wang Yan. On Cultural Connotations of English Idiom. Atlantis Press, 2017. С. 156-159
DOI: <https://www.atlantis-press.com/proceedings/ichssr-17/25877994>
18. Арделян О. ПРОБЛЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІДІОМАТИКИ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ. Серія: філологічні науки Випуск 137. С. 40-44
DOI: <https://core.ac.uk/download/pdf/83099743.pdf>
19. Бобков В.О. Основні теоретичні засади контекстологічного, описового та варіаційного методів дослідження фразеології. Національний університет «Острозька академія», м. Острог, 2016. С. 368-371.
DOI: <https://lingvj.oa.edu.ua/articles/2016/n62/134.pdf>
20. Доброльожа Г. СВІТ УКРАЇНСЬКОЇ РОДИНИ У ПРИСЛІВ'ЯХ ТА ПРИКАЗКАХ З ПОРІВНЯЛЬНИМ КОМПОНЕНТОМ.
DOI: <http://kulturamovny.univ.kiev.ua/КМ/pdfs/Magazine55-56-16.pdf>
21. Кравцова І.І. ФРАЗЕОЛОГІЗМИ В СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: ВИЗНАЧЕННЯ, ПІДХОДИ, КЛАСИФІКАЦІЇ. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2016 № 20 том 2. С. 29-32.
DOI: http://www.vestnik-philology.mgu.od.ua/archive/v20/part_2/10.pdf

22. Пашинська Л.М. ПОХОДЖЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ НЕОЛОГІЗМІВ (НА МАТЕРІАЛІ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ ЗМІ). Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ. Випуск 20. 2010. С. 56-62
URL: http://rep.knlu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/787878787/1646/Nvkyu_20_10_20_10.pdf?sequence=1&isAllowed=y
23. Соболевська С. Українські Фраземи й Особливості їх Творення. Львів, 2018. С.43
DOI: <https://pedcollege.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/Ukrains-ki-frazemy-y-osoblyvosti-ikh-tvorennia.pdf>
24. Ужченко В.Д., ФРАЗЕОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ. Київ "Освіта", 1998. С. 339
25. Філь (Дрогобич) Г. НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНА КОНОТАЦІЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ. С. 267-271
DOI: https://dspu.edu.ua/native_word/wp-content/uploads/2016/04/2012-36.pdf